യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 183

കുന്ദദന്ത ഉവാച .
തതഃ പൃഷ്ടോ മയാ തത്ര സ ഗൗര്യാശ്രമതാപസഃ .
താപസംശുഷ്കദർഭാഗ്രജരാജർജരമൂർധജഃ .. 1
ഏകൈവ സപ്തദ്വീപാസ്തി വസുധാ യത്ര തത്ര തേ .
സപ്തദ്വീപേശ്വരാ അഷ്ടൗ ഭവന്തി കഥമുത്തമാഃ .. 2
യസ്യ ജീവസ്യ സദനാന്നാസ്തി നിർഗമനം ബഹിഃ .
സ കരോതി കഥം സപ്തദ്വീപേശത്വേന ദിഗ്ജയമ് .. 3
യൈർവരാ വരദൈർദത്താഃ ശാപസ്തേ തദ്വിരുദ്ധതാമ് .
കഥം ഗച്ഛന്തി ഗച്ഛന്തി കഥം ഛായാ ഹി താപതാമ് .. 4
മിഥോ്ശക്യാം കഥം ധർമൗ സ്ഥിതിമേകത്ര ഗച്ഛതഃ .
ആധാര ഏവാധേയത്വം കരോതി കഥമാത്മനി .. 5
ഗൗര്യാശ്രമതാപസ ഉവാച .
സംപശ്യസി കിമേതേഷാം ഭോ സാധോ ശൃണ്വനന്തരമ് .
അഷ്ടമ്യേസ്മിൻസുസംപ്രാപ്തേ തം പ്രദേശം സബാന്ധവമ് .. 6
ഇതോ ഭവന്തൗ തം ദേശമാസാദ്യ സുഖസംസ്ഥിതൗ .
സ്വബന്ധുസുഖസംസ്ഥാനൗ കംചിത്കാലം ഭവിഷ്യതഃ .. 7
തതസ്തേ്ഷ്ടൗ മരിഷ്യന്തി ഭ്രാതരഃ ക്രമശോ ഗൃഹേ .
ബന്ധവോ്ഥ കരിഷ്യന്തി തേഷാം ദേഹാംസ്തദഗ്നിസാത് .. 8
തേഷാം തേ സംവിദാകാശാഃ പൃഥക്പൃഥഗവസ്ഥിതാഃ .
മുഹൂർതമാത്രം സ്ഥാസ്യന്തി സുഷുപ്തസ്ഥാ ജഡാ ഇവ .. 9
ഏതസ്മിന്നന്തരേ തേഷാം താനി കർമാണി ധർമതഃ .
ഏകത്ര സംഘടിഷ്യന്തി വരശാപാത്മകാനി ഖേ .. 10
കർമാണി താന്യധിഷ്ഠാതൃദേവരൂപാണി പേടകമ് .
വരശാപശരീരാണി കരിഷ്യന്തി പൃഥക് പൃഥക് .. 11
വരാസ്തേ്ത്ര ഗമിഷ്യന്തി സുഭഗാഃ പദ്മപാണയഃ .
ബ്രഹ്മദണ്ഡായുധാശ്ചന്ദ്രധവലാങ്ഗാശ്ചതുർഭുജാഃ .. 12
ശാപാസ്തത്ര ഭവിഷ്യന്തി ത്രിനേത്രാഃ ശൂലപാണയഃ .
ഭീഷണാഃ കൃഷ്ണമേഘാഭാ ദ്വിഭുജാ ഭ്രുകുടീമുഖാഃ .. 13
വരാ വദിഷ്യന്തി .
സുദൂരം ഗമ്യതാം ശാപാഃ കാലോ്സ്മാകമുപാഗതഃ .
ക്രതൂനാമിവ തന്നാമ കഃ സമർഥോ്തിവർതിതുമ് .. 14
ശാപാ വദിഷ്യന്തി .
ഗമ്യതാം ഹേ വരാ ദൂരം കാലോ്സ്മാകമുപാഗതഃ .
ക്രതൂനാമിവ തന്നാമ കഃ സമർഥോ്തിവർതിതുമ് .. 15
വരാ വദിഷ്യന്തി .
കൃതാ ഭവന്തോ മുനിനാ വയം ദിനകൃതാ കൃതാഃ .

മുനീനാം ചാധികോ ദേവോ ഭഗവന്തം പുരാ യതഃ .. 16
പ്രവദത്സു വരേഷ്വേവം ശാപാഃ കുദ്ധധിയോ വരാൻ .
വിവസ്വതാ കൃതാ യൂയം വയം രുദ്രാംശതഃ കൃതാഃ .. 17
ദേവാനാമധികോ രുദ്രോ രുദ്രാംശപ്രഭവോ മുനിഃ .
ഇത്യുക്ത്വാ പ്രോദ്യതാ തേഷാം ചക്രുഃ ശൃങ്ഗാണ്യഗാ ഇവ .. 18
ശാപേഷൂദ്യതശൃങ്ഗേഷു വരാ ഇദമരാതിഷു .
വിഹസന്തഃ പ്രവ+ക്ഷ്യന്തി+ പ്രമേയീ/കൃതനിശ്ചയമ് .. 19
ഹേ ശാപാഃ പാപതാം ത്യക്ത്വാ കാര്യസ്യാന്തോ വിചാര്യതാമ് .
യത്കാര്യം കലഹസ്യാന്തേ തദേവാദൗ വിചാര്യതാമ് ..20
പിതാമഹപുരീം ഗത്വാ കലഹാന്തേ വിനിർണയഃ .
കർതവ്യോ/സ്മാഭിരേതത്കിമാദൗ നേഹ വിധീയതേ .. 21
ശാപൈർവരോക്തമാകർണ്യ ബാഢമിത്യുരരീകൃതമ് .
കോ ന ഗൃഹ്ണാതി മൂ/ഢോ/പി വാക്യം യുക്തിസമന്വിതമ് 22
തതഃ ശാപാ വരൈഃ സാർധ യാസ്യന്തി ബ്രഹ്മണഃ പുരമ് .
മഹാനുഭാവാ ഹി ഗതിഃ സദാ സംദേഹനാശനേ .. 23
പ്രണാമപൂർവം തത്സർവം യഥാവൃത്തം പരസ്പരമ് .
ബ്രഹ്മണേ കഥയിഷ്യന്തി ശ്രുത്വാ തേഷാം സ വക്ഷ്യതി .. 24
ബ്രഹ്മോവാച .
വരശാപാധിപാ ഭോ ഭോ യേ/ന്തഃസാരാ ജയന്തി തേ. .
കേ/ന്തഃസാരാ ഇതി മിഥോ നൂനമന്വിഷ്യതാം സ്വയമ് ..25
ഇതി ശ്രുത്വാ പ്രവിഷ്ടാസ്തേ സാരതാം സമവേക്ഷിതുമ് .
വരാണാം ഹൃദയം ശാപാഃ ശാപാനാം ഹൃദയം വരാഃ .. 26
തേ പരസ്പരമന്വിഷ്യ സ്വയം ഹൃദയസാരതാമ് .
ജ്ഞാത്വാ ച സമവായേന പ്രവക്ഷ്യന്തി പിതാമഹമ് .. 27
ശാപാ വക്ഷ്യന്തി .
ജിതാഃ പ്രജാനാഥ വയം നാന്തഃസാരാ വയം യതഃ .
അന്തഃസാരാ വരാ ഏവ വജ്രസ്തമ്ഭാ ഇവാചലാഃ .. 28
വയം കിലേമേ ഭഗവന്വരാഃ ശാപാശ്ച സർവദാ .
നനു സംവിന്മയാ ഏവ ദേഹോ/ന്യോ/സ്മാകമസ്തി നോ ..29
വരദസ്യ ഹി യാ സംവിദ്വരോ ദത്ത ഇതി സ്ഥിതാ .
സൈവാർഥിനി മയാ ലബ്ധോ വരോ/യമിതി തിഷ്ഠതി .. 30
വിജ്ഞപ്തിമാത്രകചനം ദേഹം സൈവ ഫലം തതഃ .
പശ്യത്യനുഭവത്യത്തി ദേശകാലശതഭ്രമൈഃ .. 31
വരദാത്മാ ഗൃഹീതത്വാച്ചിത്കാലാന്തരസംഭൃതാ .
യദാ തദാന്തഃസാരാസൗ ദുർജയാ ന തു ശാപജാ .. 32
വരപ്രദാനം വരദൈർവരദാനാം വരാർഥിഭിഃ .
യദാ സുചിരമഭ്യസ്തം വരാണാം സാരതാ തദാ .. 33
യദേവ സുചിരം സംവിദഭ്യസ്യതി തദേവ സാ .
സാരമേവാശു ഭവതി ഭവത്യാശു ച തന്മയീ .. 34
ശുദ്ധാനാമതിശുദ്ധൈവ സംവിജ്ജയതി സംവിദാമ് .

അശുദ്ധാനാം ത്വശുദ്ധൈവ കാലാത്സാമ്യം ന വിദ്യതേ .. 35
ക്ഷണാംശേനാപി യോ ജ്യേഷ്ഠോ ന്യായസ്തേനാവപൂര്യതേ .
നാർഥേ ന്യായാന്തരം കിംചിത്കർതുമുത്സഹതേ മദമ് .. 36
സമേനോഭയകോടിസ്ഥം മിശ്രം വസ്തു ഭവേത്സമമ് .
വരശാപവിലാസേന ക്ഷീരമിശ്രം യഥാ പയഃ .. 37
സമാഭ്യാം വരശാപാഭ്യാമഥവാ ചിദ്ദ്വിരൂപതാമ് .
സ്വയമേവാനുഭവതി സ്വപ്നേഷ്വിവ പുരാത്മികാ .. 38
ശിക്ഷിതം ത്വത്ത ഏവേതി യത്തദേവ തവ പ്രഭോ .
പുനഃ പ്രതീപം പഠിതം ശീഘ്രം യാമോ നമോ/സ്തു തേ .. 39
ഇത്യുക്ത്വാ സ സ്വയംശാപഃ ക്വാപി ശാപഗണോ യയൗ .
പ്രശാന്തേ തിമിരേ ദൃഷ്ടേ വ്യോമ്നി കേശോണ്ഡകം യഥാ .. 40
അഥാന്യോ വരപൂഗോ/ത്ര ഗൃഹ-നിർഗമരോധകഃ .
സ്ഥാനിസ്ഥാനമിവാദേശഃ സമാ-നാർ/ഥോ/+ഭ്യ-പൂരയത് .. 41
ശാപസ്ഥാനകാ വദിഷ്യന്തി .
സപ്തദ്വീപേശജീവാനാം നിര്യാണം ശവസദ്മനഃ .
ദേവേശ വിദ്മോ ന വയമന്ധകൂപാദിവാമ്ഭസാമ് .. 42
സപ്തദ്വീപേശ്വരാനേതാനിമേ ദ്വീപേഷു സദ്മസു .
കാരയന്തി വരാ വര്യാ വീരാ ദിഗ്വിജയം രണേ .. 43
തദേവമനിവാര്യേ/സ്മിന്വിരോധേ വിബുധേശ്വര .
യദനുഷ്ഠേയമസ്മാഭിസ്തദാദിശ ശിവായ നഃ .. 44
ബ്രഹ്മോവാച .
സപ്തദ്വീപേശ്വരവരാ ഗൃഹരോധവരാശ്ച ഹേ .
കാമഃ സംപന്ന ഏവേഹ ഭവതാം ഭവതാമപി. .. 45
വ്രജതൈതദപേക്ഷത്വം യാവന്നേഷ്ടാവപി ക്ഷണാത് .
ചിരം ചിരായ സദനേ സപ്തദ്വീപേശ്വരാഃ സ്ഥിതാഃ .. 46
സമനന്തരമേവൈതേ ദേഹപാതാത്സ്വസദ്മസു .
സപ്തദ്വീപേശ്വരാഃ സർവേ സംപന്നാഃ പരമം വരാഃ .. 47
സർവേ വരാ വദിഷ്യന്തി .
കുതോ ഭൂമണ്ഡലാന്യഷ്ടൗ സപ്തദ്വീപാനി ഭൂതയഃ .
ഏകമേവേഹ ഭൂപീഠം ശ്രുതം ദൃഷ്ടം ച നേതരത് .. 48
കഥം ചൈതാനി തിഷ്ഠന്തി കസ്മിംശ്ചിദ്ഗൃഹകോശകേ .
പദ്മാക്ഷകോശകേ സൂക്ഷ്മേ കഥം ഭാന്തി മതംഗജാഃ .. 49
ബ്രഹ്മോവാച .
യുക്തം യുഷ്മാഭിരസ്മാഭിഃ സർവം വ്യോമാത്മകം ജഗത് .
സ്ഥിതം ചിത്പരമാണ്വന്തരന്തഃസ്വപ്നോ/നുഭൂയതേ .. 50
ഭാതി യത്പരമസ്യാണോരന്തസ്ഥസ്വഗൃഹോദരേ .
സ്ഫുരിതം തത്കിമാശ്ചര്യ കഃ സ്മയഃ പ്രകൃതേഃ ക്രമേ .. 51
മൃതേരനന്തരം ഭാതി യഥാസ്ഥിതമിദം ജഗത് .
ശൂന്യാസ്മൈവ ഘനാകാരം തസ്മിന്നേവ ക്ഷണേ ചിതഃ .. 52
അണാവപി ജഗന്മാതി യത്ര തത്ര ഗൃഹോദരേ .

സപ്തദ്വീപാ വസുമതീ കചതീതി കിമദ്ഭുതമ് .. 53
യദ്ഭാതീദം ച ചിത്തത്ത്വം ജഗത്ത്വം ന ജഗത്ക്വചിത് .
ചിന്മാത്രമേവ തദ്ഭാതി ശൂന്യത്വേന യഥാമ്ബരമ് .. 54
ഇതി തേ ബ്രഹ്മണാ പ്രോക്താ വരദേന വരാസ്തതഃ .
താനാധിഭൗതികഭ്രാന്തിമയാൻസംത്യജ്യ ദേഹകാൻ .. 55
പ്രണമ്യാജം സമം ജഗ്മുരാതിവാഹികദേഹിനഃ .
സപ്തദ്വീപേ ച ദേവാനാം ഗൃഹകോശാൻകചജ്ജനാൻ .. 56
യാവത്തേ തത്ര സംപന്നാഃ സപ്തദ്വീപാധിനായകാഃ .
അഷ്ടാവപീഷ്ടാപുഷ്ടാനാം ദിനാഷ്ടകമഹീഭുജാമ് .. 57
തേ പരസ്പരമജ്ഞാതാ അജ്ഞാശ്ചാന്യോന്യബന്ധവഃ .
അന്യോന്യഭൂമണ്ഡലഗാ അന്യോന്യാഭിമതേ ഹിതാഃ .. 58
തേഷാം കശ്ചിദ്ഗൃഹസ്യാന്തരേവ താരുണ്യസുന്ദരഃ .
ഉജ്ജയിന്യാം മഹാപുര്യാം രാജധാന്യാം സുഖേ സ്ഥിതഃ .. 59
ശാകദ്വീപാസ്പദഃ കശ്ചിന്നാഗലോകജിഗീഷയാ .
വിചരത്യബ്ധിജഠരേ സർവദിഗ്വിജയോദ്യതഃ .. 60
കുശദ്വീപരാജധാന്യാം നിരാധിഃ സകലപ്രജാഃ .
കൃതദിഗ്വിജയഃ കശ്ചിത്സുപ്തഃ കാന്താവലമ്ബിതഃ .. 61
ശാല്മലിദ്വീപശൈലേന്ദ്രശിരഃപുര്യാഃ സരോവരേ .
ജലലീലാരതഃ കശ്ചിത്സഹവിദ്യാധരീഗണൈഃ .. 62
ക്രൗഞ്ചദ്വീപേ ഹേമപുരേ സപ്തദ്വീപവിവർധിതേ .
പ്രവൃത്തോ വാജിമേധേന കശ്ചിദ്യഷ്ടും ദിനാഷ്ടകമ് .. 63
ഉദ്യതഃ ശാല്മലിദ്വീപേ കശ്ചിദ്ദ്വീപാന്തചാരിണാ .
യോദ്ധുമുദ്ധൃതദിഗ്ദന്തിദന്താകൃഷ്ടകുലാചലഃ .. 64
ഗോമേദദ്വീപകഃ കശ്ചിത്പുഷ്കരദ്വീപരാട് സുതാമ് .
സമാനേതും വശാദ്യാതി കഷത്-സേനോ∫ഷ്ടമോ∫ഭവത് .. 65
പുഷ്കരദ്വീപകഃ കശ്ചില്ലോകാലോകാദ്രിഭൂഭുജഃ .
ദൂതേന സഹ നിര്യാതോ ധനഭൂമി-ദിദൃ+ക്ഷയാ .. 66
പ്രത്യേകമിത്ഥമേതേഷാം ദ്വീപദ്വീപാധിനാഥതാമ് .
കുർവതാം സ്വഗൃഹാകാശേ ദൃഷ്ട്വാ സ്വപ്രതിഭോചിതാമ് .. 67
ത്യക്താഭിമാനികാകാരാ ദ്വിവിധാ വരാസ്തതഃ .
തത്സംവിദ്ഭിർഗൃഹേഷ്വന്തരേകതാം ഖാനി ഖൈരിവ .. 68
യാസ്യന്തി തേ ഭവിഷ്യന്തി സംപ്രാപ്താഭിമതാശ്ചിരമ് .
സപ്തദ്വീപേശ്വരാസ്തുഷ്ടാ നന്വഷ്ടാവപി തുഷ്ടിമത് .. 69

ഇത്യേതേ പ്രവികസിതോദിതക്രിയാർഥാഃ
പ്രാപ്സ്യന്തി പ്രവിതതബുദ്ധയസ്തപോഭിഃ .
അന്തര്യത്സ്ഫുരതി വിദസ്തദേവ ബാഹ്യേ
നാപ്തം കൈസ്തദുചിതകർമഭിഃ കിലേതി .. 70

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ദ്വീപ-സപ്ത-കാഷ്ടക-വർണനം നാമ+

ത്ര്യശീ+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 183..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
8.1.2024